

Dział: Ogrodnictwo

ISSN 1897-7820

http://www.npt.up-poznan.net/tom2/zeszyt4/art_32.pdf

Copyright ©Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu

---

JACEK BURDZIŃSKI, JANUSZ GUBAŃSKI

Instytut Architektury Krajobrazu
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

PRZYWRACANIE MIEJSKICH TERENÓW REKREACYJNYCH NA PRZYKŁADZIE LASU MIEJSKIEGO W BOLESŁAWCU

Streszczenie. W ostatnich latach obserwuje się coraz więcej prób rewaloryzacji zespołów przyrodniczych i architektoniczno-przyrodniczych. Rewaloryzacja zespołów pałacowo-parkowych, parków miejskich, odzyskiwanie zdegradowanych obszarów przyrodniczo-wypoczynkowych, między innymi poprzez wprowadzanie funkcji usługowych i rekreacyjnych, staje się dziś nie tylko potrzebą ożywienia czy estetyzacji przestrzeni, ale i koniecznością sprostania rosnącemu zapotrzebowaniu na nowe i atrakcyjne strefy publiczne. W działania te wpisuje się próba odtworzenia obszaru rekreacyjno-wypoczynkowego na terenie tzw. Lasu Miejskiego w Bolesławcu. W opracowaniu omówiono potrzeby, możliwości oraz tok postępowania w przypadku przywracania dawnej świetności zdegradowanego dziś obszaru.

Słowa kluczowe: Dolny Śląsk, Bolesławiec, turystyka, rewaloryzacja

Wstęp

Zachodzące w ostatnich latach przekształcenia w strukturze własności i użytkowania terenów spowodowały pojawienie się wielu obszarów, które wymagają nowego zagospodarowania. Obszary pozbawione przez lata rzetelnej opieki oraz odpowiedniego użytkowania stanowią dziś świadectwo braku zaangażowania właścicieli i zarządców nieruchomości. Tereny zdegradowane, obok cech wpływających destrukcyjnie na sąsiednie otoczenie, posiadają nierzadko znaczny potencjał użytkowy. Rewaloryzacja i przystosowanie ich do nowych funkcji, wraz z zaakcentowaniem odpowiednich walorów środowiskowych, mogą pozwolić na ponowne ożywienie konfliktowych obszarów oraz poprawić ich walory użytkowe.

Nadawanie czy przywracanie wartości użytkowych winno być zawsze poprzedzone wnikliwą analizą i diagnozą stanu. W każdym przypadku powinno być podjęte zindywidualizowane poszukiwanie racjonalnego wykorzystania, określenia funkcji i zagospodarowania, spójnego z oczekiwaniami różnych grup użytkowników oraz zgodnego

ze standardami planowania i rozwoju osiedli mieszkaniowych. Działania powyższe prowadzą do swego rodzaju odzyskania przestrzeni miejskiej.

W wielu przypadkach tereny położone w miejscach atrakcyjnych inwestycyjnie otrzymują przeznaczenie budowlane – wprowadzana jest zabudowa mieszkaniowa, usługowa bądź przemysłowa. Pojawiają się również tereny, na których w zasadniczym stopniu dominuje zieleń, np. zdegradowane strefy zieleni urządzonej. Podejmowana wówczas próba zagospodarowania sprowadza się zwykle do rewaloryzacji, ewentualnie proponowania usług sportowo-rekreacyjnych.

Podobny przypadek wystąpił w Bolesławcu, gdzie w części dawnego Lasu Miejskiego po wieloletnich, powojennych zaniedbaniach podjęto próbę przywrócenia dawnej świetności miejsca.

Koncepcja projektowa rewaloryzacji terenu powstała w Instytucie Architektury Krajobrazu Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu w zespole projektowym studentów Architektury Krajobrazu¹ pod kierunkiem dr. inż. arch. Jacka Burdzińskiego i dr. inż. Janusza Gubańskiego.

Zakres terytorialny i rzeczowy opracowania

Przedmiot opracowania – Las Miejski – zlokalizowany jest na południowym skraju Bolesławca, miasta leżącego nad rzeką Bóbr, będącą lewobrzeżnym dopływem Odry. Bolesławiec położony jest na południowo-wschodnim krańcu Borów Dolnośląskich, na styku trzech mezoregionów: Borów Dolnośląskich, Równiny Chojnowskiej oraz Pogórza Kaczawskiego.

Teren objęty szczegółową koncepcją projektową (działka nr 299/7), będący fragmentem rozległego kompleksu leśnego, znajduje się przy ulicy Jeleniogórskiej stanowiącej ciąg drogi krajowej nr 297 prowadzącej do Jeleniej Góry.

Zgodnie z UCHWAŁĄ nr VI/43/07 Rady Miasta Bolesławiec² przeznaczeniem podstawowym opracowywanego terenu jest funkcja sportowo-rekreacyjna, uzupełniona usługami takimi jak hotele, pola namiotowe, gastronomia itp.

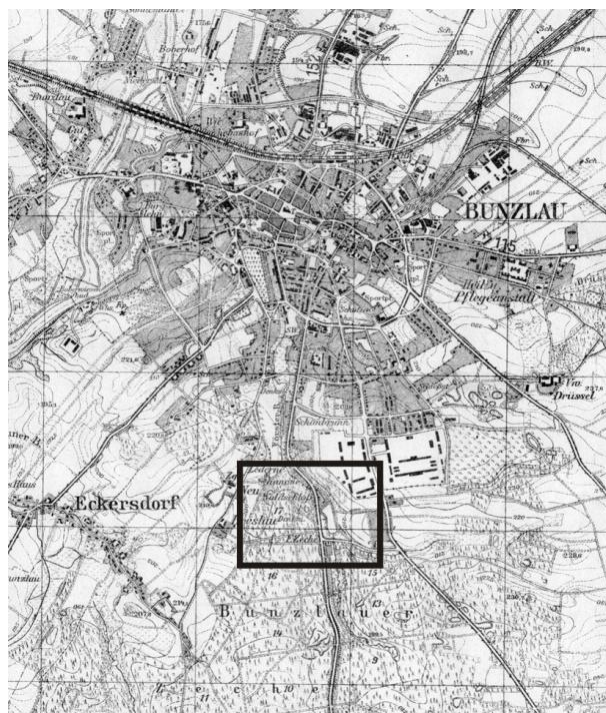
Celem opracowania było określenie podstawowych wytycznych dotyczących propozycji projektowych w zakresie koncepcji zagospodarowania terenu. Ponadto zakres pracy objął wstępną ocenę walorów przyrodniczych i kulturowych, ocenę walorów krajobrazowych oraz analizę istniejącej infrastruktury turystycznej³.

---

¹ Koncepcję projektową opracował zespół w składzie: Aleksandra Arndt, Agata Bieleń, Michał Czech i Alicja Woś.

² UCHWAŁA Nr VI/43/07 Rady Miasta Bolesławiec z dnia 14 marca 2007 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Bolesławiec – dla prawobrzeżnej części miasta, ograniczonej od południa i wschodu jego granicami administracyjnymi, od północy drogą krajową nr 4, a od zachodu rzeką Bóbr.

³ Ogólna koncepcja zagospodarowania terenu jest częścią składową opracowania „Charakterystyka przyrodnicza oraz dokumentacja hydrologiczna i geotechniczna, określające możliwość odtworzenia zbiornika wodnego zlokalizowanego na działce nr 299/7 przy ul. Jeleniogórskiej w Bolesławcu wraz z zagospodarowaniem powyższej nieruchomości na cele rekreacyjno-turystyczne” wykonanego na zlecenie Urzędu Miasta Bolesławiec.

Rys. 1. Bolesławiec – mapa z 1943 roku. Obszar opracowania (http://amzpbig.com/maps/4759_Bunzlau_1943.jpg)

Fig. 1. Bolesławiec – map of 1943. An area of a study (http://amzpbig.com/maps/4759_Bunzlau_1943.jpg)

Metody pracy

Realizacja podjętego zadania wymagała powołania interdyscyplinarnego zespołu pozwalającego na sporządzenie charakterystyki przyrodniczej oraz dokumentacji hydrologicznej i geotechnicznej określającej możliwość odtworzenia zbiornika wodnego zlokalizowanego na działce.

Działania, jakie podjęto podczas tworzenia koncepcji projektowej, przybrały klasyczną formę prac obejmujących historyczne zespoły przyrodniczo-architektoniczne. Podstawowe z nich to: prace wstępne (zbieranie materiałów źródłowych i uzupełniających), prace terenowe (dokumentacja fotograficzna oraz szczegółowe inwentaryzacje dotyczące m.in.: walorów przyrodniczych, kulturowych i kompozycyjnych, dostępności komunikacyjnej oraz zagospodarowania turystycznego), prace analityczne (na podstawie zgromadzonych wcześniej materiałów) oraz synteza (obejmująca waloryzację przestrzeni, łącznie z określeniem podstawowych konfliktów i zagrożeń). Efektem opracowań cząstkowych było sporządzenie ogólnych wytycznych projektowych dotyczących zagospodarowania nieruchomości na cele rekreacyjno-turystyczne.

Podstawowa charakterystyka opracowywanego terenu – rys historyczny i walory przyrodnicze

Opracowywany teren stanowił na początku XIX wieku część kompleksu leśnego zwanego Lasem Miejskim lub *Zeche*⁴. Krótko po rozebraniu części potężnych fortyfikacji miejskich⁵ i zasypaniu niemal całej fosy w 1830 roku przystąpiono do tworzenia promenady miejskiej. W 1835 roku założono aleję lipową wzdłuż obecnej ul. Jeleniogórskiej, która prowadziła z centrum miasta do terenu opracowania.

W drugiej połowie XIX wieku rozpoczęto proces przekształcania lasu w atrakcyjne miejsce rekreacji. Od lat siedemdziesiątych XIX wieku projektantem zmian był malarz Scholtz. W 1874 roku w północno-zachodniej części lasu wytyczono aleje spacerowe oraz utworzono niewielki staw z umieszczoną pośrodku wysepką. Po drugiej stronie drogi, dzięki przegrodzeniu Leśnego Strumienia⁶, dotychczasową łąkę zamieniono na okazały staw⁷. Nad brzegiem zbiornika wzniesiono restaurację „Leśny Zamek”⁸ wraz z zabudowaniami niewielkiej muszli koncertowej oraz budynkami przystani. Stosunkowo bliskie sąsiedztwo centrum miasta oraz liczne i zróżnicowane atrakcje, m.in. możliwość pływania łódkami, spacerowania wytyczonymi alejami po starannie utrzymanym lesie oraz sąsiedztwo restauracji, przyczyniły się do dużej popularności miejsca.

Rys. 2. Widok na staw i Leśny Zamek, około 1913 roku

(<http://wroclaw.hydral.com.pl/157367,foto.html>)

Fig. 2. A view to a pond and the Forest Castle, about the year 1913

(<http://wroclaw.hydral.com.pl/157367,foto.html>)

⁴ Obszar w XII i XIII wieku stanowił teren eksploatacji złotoonośnych piasków (BOLESŁAWIEC... 2001).

⁵ Miasto otaczały podwójne mury z 11 bastionami, trzema bramami i fosą (SŁOWNIK... 2002).

⁶ Funkcjonuje również nazwa Złoty Strumień lub Leśnicka Struga. Do 1945 roku nazwa brzmiała *Förster Bach* (OLCZAK i MONIATOWICZ 2000).

⁷ W literaturze (SŁOWNIK... 2002) pojawia się sugestia, iż staw może być pozostałością wcześniejszej płuczki.

⁸ Do 1945 roku gospoda nazywała się *Waldschloß* (OLCZAK i MONIATOWICZ 2000).

Po zachodniej stronie ulicy Jeleniogórskiej w trakcie rozbudowy terenów rekreacyjnych zrekonstruowano w 1905 roku wejście do sztolni upamiętniające średniowieczną kopalnię złota. Wejście znajdowało się u podstawy wzgórza, na którym w 1922 roku wzniesiono monument upamiętniający żołnierzy poległych w czasie I wojny światowej. Do pomnika prowadziło kilkadziesiąt kamiennych stopni malowniczo osadzonych w leśnym krajobrazie. W 1912 roku powstała również scena na wolnym powietrzu, tzw. Teatr Leśny.

Do 1945 roku opracowywany teren, ze zbiornikiem wodnym i Leśnym Zamkiem, wchodził w skład Lasu Miejskiego (lasu komunalnego) połączonego z zachodnią częścią założenia parkowego z Teatrem Leśnym i pomnikiem. Całość pełniła funkcję dobrze zagospodarowanego parku leśnego z licznymi alejkami spacerowymi i miejscami wypoczynkowymi.

Po II wojnie światowej teren został silnie przekształcony. Teatr i monumentalne schody wraz z pomnikiem zostały zniszczone. Również restauracja, przystań i budynki towarzyszące uległy całkowitej destrukcji. Część obszaru szczegółowego opracowania (działka nr 299/7 – wschodnia część lasu) została przejęta przez Wojsko Polskie. Fragment Leśnego Stawu przekształcono w otwarte kąpielisko, które w kolejnych latach popadło w ruinę. W ostatnich latach obszar został przekazany miastu.

Obszar objęty opracowaniem jest częścią kompleksu leśnego położonego na południowym krańcu miasta, który w pobliżu zabudowań ma charakter parkowy i stopniowo przechodzi w zbiorowisko o mieszanym drzewostanie z przewagą sosny zwyczajnej (*Pinus silvestris*), której towarzyszy dąb szypułkowy (*Quercus robur*), tylko lokalnie większy udział ma brzoza brodawkowata (*Betula pendula*). Las rozwija się na siedlisku boru świeżego i duże jego partie można zaklasyfikować jako bór mieszany. Na uwagę zasługują trzy wiekowe okazy drzew: świerk pospolity odmiana węzowa (*Picea abies* ‘Virgata’) oraz dwa dęby szypułkowe (*Quercus robur*).

W podszyciu występuje kruszyna pospolita (*Frangula alnus*), lokalnie w runie: barwinek pospolity (*Vinca minor*), bluszcz pospolity (*Hedera helix*), widłak goździsty (*Lycopodium clavatum*), marzanka wonna (*Galium odoratum*) oraz grzyby wielkoowocnikowe. Na obszarze dawnego stawu występują obecnie siedliska roślinności terenów podmokłych.

Rys. 3. Widok na staw, 2005 rok (fot. J. Gubański)

Fig. 3. A view to a pond, 2005 (photo by J. Gubański)

Fauna opracowywanego obszaru jest charakterystyczna dla kompleksów zieleni leśnej ze strefami podmokłymi. Teren jest siedliskiem licznych ssaków, ptaków, płazów i gadów. Należą do nich m.in.: ssaki – ryjówka malutka (*Sorex minutus*), ryjówka aksamitna (*Sorex araneus*), nornica ruda (*Clethrionomys glareolus*), mysz leśna (*Apodemus flavicollis*), nornik bury (*Microtus agrestis*); ptaki – dzięcioł duży (*Dendrocopos major*), świergotek drzewny (*Anthus trivialis*), świstunka leśna (*Phylloscopus sibilatrix*), sikorka sosnowka (*Parus ater*), szpak (*Sturnus vulgaris*), zięba (*Fringilla coelebs*); gady – jaszczurka żyworodna (*Lacerta vivipara*), zaskroniec zwyczajny (*Natrix natrix*); płazy – ropucha szara (*Bufo bufo*), żaba trawna (*Rana temporaria*), żaba moczarowa (*Rana arvalis*), żaba wodna (*Rana esculenta*), żaba jeziorkowa (*Rana lessonae*), traszka zwyczajna (*Triturus vulgaris*).

Od ul. Jeleniogórskiej wzdłuż wschodniej krawędzi zbiornika wodnego prowadzi malownicza aleja dębowo-modrzewiowa, która w połowie długości stawu przechodzi w aleję lipowo-klonową.

Podsumowanie części analitycznej

Przeprowadzone inwentaryzacje i analizy opracowywanego terenu umożliwiły poznanie jego mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń.

Do pozytywnych stron opracowywanego obszaru należy niewątpliwie jego usytuowanie przy drodze krajowej prowadzącej do Jeleniej Góry oraz w niewielkiej odległości od centrum miasta. Lokalizacja pozwala na planowanie inwestycji usługowych związanych z obsługą ruchu turystycznego oraz na dogodną obsługę techniczną terenu. Bliskość przystanku autobusowego pozwala również na łatwy dojazd z każdej części Bolesławca oraz pobliskich miejscowości. Sąsiedztwo drogi krajowej ma także swój negatywny skutek – jest nim zagrożenie dla środowiska, a także bezpieczeństwa ludzi i zwierząt. Droga nie jest wyposażona w odpowiednie dla ruchu pieszego pobocze, brak również wydzielonych ścieżek ruchu rowerowego.

Teren jest bogaty we florę i faunę. Szczególnie ciekawie prezentują się pojedyncze okazy drzew oraz zieleń w miejscu dawnego stawu. Jest to niewątpliwą zaletą tego obszaru. Jednakże brak zabiegów pielęgnacyjnych i celowego formowania zieleni spowodował niekontrolowany rozwój dzikiej roślinności, głównie w postaci samosiewów różnych gatunków.

Na początku XX wieku część analizowanego obszaru zajmował staw. Obecnie w tym miejscu jest to raczej zarośnięta gęstą roślinnością łąka o podmokłym podłożu (teren zasilany Leśnym Strumieniem). Panują tu korzystne warunki dla odtworzenia zbiornika wodnego i tym samym zwiększenia atrakcyjności terenu. Podczas formowania nowej czaszy zbiornika należy zachować część roślinności terenów podmokłych poprzez utworzenie kilku wysepek – enklaw roślinności i zwierząt.

Dzięki temu, że obszar tylko w niewielkim stopniu był poddany działalności antropogenicznej, pozostał ekologicznie czysty. Wyjątek stanowi strefa wejściowa, systematycznie zanieczyszczana.

Analizowany teren, szczególnie na wschodnim skraju, charakteryzuje się zróżnicowaną rzeźbą, co dodaje wartości jego walorom krajobrazowym oraz zwiększa możliwości

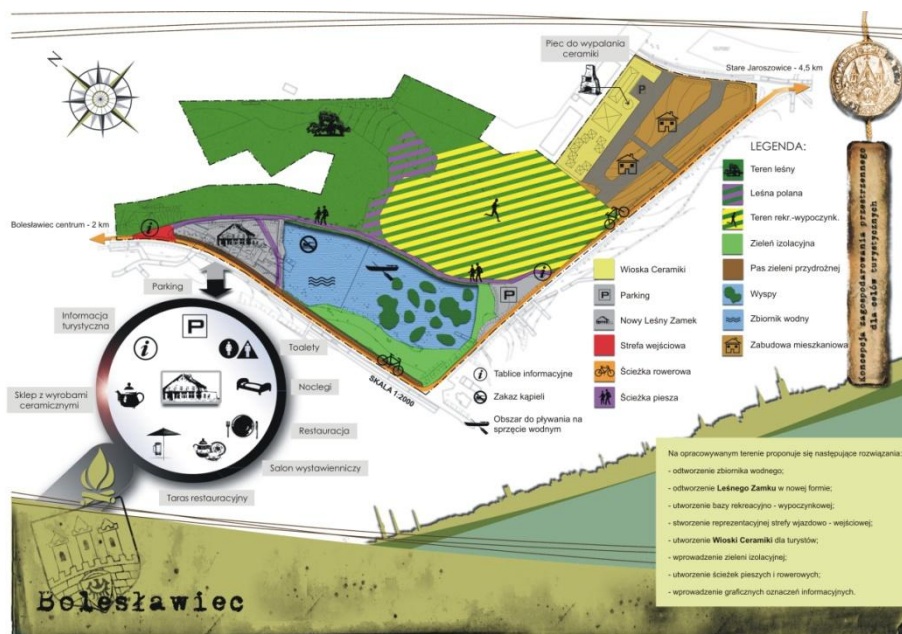
ciekawego zagospodarowania. Wyjątek stanowi strefa w południowej części – łąka o ekspozycji południowej, o nikłym zróżnicowaniu krajobrazowym.

W pobliżu opracowywanego obszaru przebiega ścieżka rowerowa oraz szlak turystyczny, które mogą się przyczynić do zintensyfikowania ruchu turystycznego.

Propozycje rozwiązań projektowych w zakresie zagospodarowania terenu

Głównym założeniem przedstawionej koncepcji będzie zagospodarowanie zbiornika wodnego położonego w dawnym Lesie Miejskim wraz z jego otoczeniem dla celów rekreacyjno-wypoczynkowych. Przewiduje ona przystosowanie miejsca po byłym basenie miejskim do pełnienia funkcji ośrodka rekreacji wodnej, wytyczenie miejsca pod budynek hotelowo-gastronomiczny nowego „Leśnego Zamku” oraz stworzenie dojazdów, parkingów, ścieżek, tarasów i pomostów nad zbiornikiem wodnym. Zagospodarowanie tego terenu będzie szło w parze z promocją regionu. Na terenie przylegającym bezpośrednio do lasu otaczającego zbiornik ma powstać Wioska Ceramiki – teren będący interaktywną formą muzeum regionalnego poświęconego bolesławieckiej ceramice.

Na miejscu byłego Lasu Miejskiego brak jest obecnie podstawowej infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej. Po przeprowadzeniu szczegółowych analiz dotyczących warunków przestrzennych występujących na opracowywanym terenie powstała koncepcja zawierająca zestawione poniżej propozycje rozwiązań.

Rys. 4. Koncepcja zagospodarowania opracowywanego obszaru
Fig. 4. A concept of developing the studied area

Wprowadzenie nowego układu ścieżek

Renowacja istniejących i wprowadzenie nowych ścieżek posiada zasadnicze znaczenie dla opracowywanego terenu. Ścieżki rowerowe i pieszne powinny zostać poprowadzone wzdłuż granicy zachodniej i południowej terenu, co zapewniłoby dobre połączenie komunikacyjne z okolicą. Dodatkowo koncepcja zakłada odtworzenie alei spacerowej wzdłuż alei dębowo-modrzewiowej (po przeprowadzeniu jej rewitalizacji) biegnącej przez centralną część analizowanego obszaru. Stałaby się ona w ten sposób atrakcją terenu i idealnym miejscem na spacer.

Stworzenie reprezentacyjnej strefy wejściowej wraz z parkingami

Koncepcja zakłada stworzenie reprezentacyjnej strefy wejściowej na teren Lasu Miejskiego, która stanowiłaby swoistą wizytówkę tego miejsca i byłaby zachętą do jego odwiedzania. Aby osiągnąć ten cel, należałoby przeprowadzić wymianę nawierzchni, a także uporządkować roślinność w tym miejscu oraz usunąć wszelkie odpady pozostawione przez mieszkańców miasta. Koncepcja zakłada umieszczenie w tej strefie tablic informacyjnych, na których znalazłby się informacje dotyczące komunikacji w terenie, jego historii i głównych atrakcji. W części dalszej, przylegającej do Leśnego Zamku, w kierunku alei dębowo-modrzewiowej, powstałoby miejsca parkingowe w układzie jednorzędowym, osłonięte nowymi zadrzewieniami.

Odtworzenie dawnych form architektonicznych

Koncepcja projektowa zakłada odtworzenie formy architektonicznej „Leśnego Zamku”, przy jednoczesnym poszerzeniu zakresu funkcji, jakie mógłby on pełnić. Oprócz restauracyjnej miałby on pełnić również funkcje hotelową i kulturalną. Koncepcja zakłada stworzenie w obrębie budynku bazy noclegowej i gastronomicznej. Nie przewiduje się natomiast odtworzenia dawnej drewnianej sceny z muszlą koncertową ze względu na szczupłość wolnej przestrzeni w jej dawnym miejscu oraz na bliskie sąsiedztwo jezdni i związany z tym hałas.

Odtworzenie zbiornika wodnego

Koncepcja zakłada utworzenie jednego zbiornika wodnego i nadanie mu funkcji rekreacyjnej. Byłby on dobrym miejscem do uprawiania sportów wodnych, z wyłączeniem kąpieli i pływania, co nakazują względy bezpieczeństwa. Koncepcja proponuje też utworzenie w części obecnie zarośniętego stawu licznych małych wysepek i szuwarów, które byłyby naturalnym siedliskiem dla roślin i zwierząt terenów podmokłych.

Utworzenie bazy rekreacyjno-wypoczynkowej

Rekreacji i wypoczynkowi sprzyja leśny charakter opracowywanego obszaru. Koncepcja zakłada utworzenie w lesie ścieżki zdrowia powiązanej z istniejącą leśną polaną sprzyjającą potrzebom rekreacji i wypoczynku. Istotną cechą tej koncepcji jest to, że jej realizacja wymaga niewielkiej ingerencji w ekosystem leśny, jaki przez setki lat wytworzył się na tym terenie.

Zagospodarowanie łąki w południowej części działki

W południowej części obszaru znajduje się kolejny teren powojenny. Mógłby on zostać przeznaczony na interaktywną formę muzeum ceramiki (baza noclegowa z częścią dydaktyczno-wystawienniczą), spełnia bowiem podstawowe potrzeby do tego celu warunki. Jest to teren mało zróżnicowany pod względem krajobrazowym, z zielenią głównie trawiastą i łąkową, położony na dobrze nasłonecznionym stoku południowym. Koncepcja przewiduje utworzenie tam tzw. wioski ceramiki, w której turyści mogliby sami tworzyć i wypalać naczynia ceramiczne w specjalnie do tych celów zbudowanym piecu. Oprócz salonu ceramiki, obiektu gastronomicznego oraz parkingu powstałoby osiedle około 10 domków sezonowych typu bungalow, w których turyści przybywający z różnych części Europy i świata mogliby zatrzymać się na dowolny okres i od strony praktycznej poznać zawód garncarza. Bliskość kompleksu leśnego byłaby dla tego obszaru i jego potencjalnych użytkowników dodatkowym atutem. Resztę tego terenu można by przeznaczyć pod niską zabudowę mieszkaniową.

Wprowadzenie pasa zieleni przydrożnej oraz zieleni izolacyjnej

Bezpośrednie sąsiedztwo drogi krajowej nr 297 w kierunku Jeleniej Góry o dużym natężeniu ruchu wymusza wprowadzenie pasa zieleni przydrożnej, który chroniłby analizowany obszar przed niekorzystnymi oddziaływaniami ruchu samochodowego i zwiększałby jego bezpieczeństwo. Koncepcja zagospodarowania zakłada również wprowadzenie wokół stawu zieleni izolacyjnej, która chroniłaby ten teren i wypoczywających tam ludzi przed niekorzystnymi skutkami bliskiego sąsiedztwa drogi.

Pozostawienie kompleksu leśnego w północno-wschodniej części terenu

Obecnie większą część terenu porasta las mieszany, świeży, z drzewostanem sosnowym. Stanowi to duży walor przyrodniczy opisywanego obszaru, dlatego też koncepcja zagospodarowania zakłada ochronę cennego założenia leśnego i włączenie go w kompleks rekreacyjno-wypoczynkowy jako parku leśnego.

Wprowadzenie informacyjnych oznaczeń graficznych

Koncepcja zakłada wprowadzenie odpowiednich tablic informacyjnych i oznaczeń graficznych, które nie tylko ułatwiłyby turystom poruszanie się i orientację w terenie, ale również stanowiłyby źródło informacji o atrakcjach i historii zwiedzanego obszaru. Tablice informacyjne miałyby się znajdować przy każdym z wejść na teren kompleksu. Natomiast pojedyncze oznaczenia ścieżek pieszych, rowerowych oraz na ścieżce zdrowia pojawiłyby się w postaci niewielkich tabliczek umieszczonych na drzewach lub na drewnianych słupkach.

Szczegółowe rozwiązania projektowe

Strefa wjazdowo-wejściowa

W strefie wjazdowo-wejściowej od strony miasta, w miejscu, gdzie znajdowała się przedwojenna restauracja „Leśny Zamek”, proponuje się budowę obiektu hotelowo-

-gastronomicznego. Obiekt nowego „Leśnego Zamku” założony na planie litery L będzie dwukondygnacyjny, nakryty dachem czterospadowym. Na parterze będzie się mieściła część gastronomiczna wraz z zapleczem hotelowym. Na piętrze zaś usytuowane będą pokoje hotelowe. Do budynku przylegać będą dwa tarasy. Jeden od strony północnej, drugi – gastronomiczny – od strony południowej. Taras południowy będzie połączony z pomostem wychodzącym częściowo nad powierzchnię stawu.

W kompleksie przewiduje się usytuowanie dwóch parkingów. Pierwszy, dostępny bezpośrednio od strony ulicy Jeleniogórskiej (11 stanowisk postojowych), przeznaczony będzie dla przyjezdnych parkujących krótko. Drugi parking, liczący 25 stanowisk, przeznaczony dla gości hotelowych, usytuowany będzie od strony ścieżki pieszej przebiegającej przez środkową część opracowywanego terenu. Od tej strony będzie też prowadziła droga dojazdowa do zaplecza hotelu. Miejsca parkingowe będą osłonięte od ścieżek spacerowych żywopłotem cisowym. Taras północny od strony parkingu otaczać mają rabaty bylinowe. Taras południowy będzie połączony pomostem łącznikowym z mniejszym pomostem, położonym bliżej lustra wody, służącym do cumowania łódek i kajaków. Oba tarasy oraz pomosty będą wyłożone deskami. Parkingi i droga dojazdowa będą miały nawierzchnię z kostki granitowej pełnej (przejazdy i drogi manewrowe) oraz z kostki granitowej z szerokimi, trawiastymi spoinami (stanowiska parkingowe). Ścieżki piesze i dojścia będą miały nawierzchnię biologicznie czynną.

Brzeg stawu od strony północnej, przylegający do tej strefy, proponuje się pozostawić w istniejącym obrysie, poddając konserwacji istniejące tam kamienne mury oporowe. Mury oporowe przy pozostałych brzegach proponuje się rozebrać od wysokości powyżej lustra wody po to, aby uzyskać jednorodną linię brzegową wzdłuż całości zbiornika. Wzdłuż linii brzegowej stawu proponuje się zbudowanie kilku pomostów służących do cumowania sprzętu pływającego oraz (w przypadku zarybienia stawu) wędkowania.

Część południową stawu, zamuloną i obecnie porośniętą roślinnością bagienną, proponuje się włączyć w obręb zbiornika tak, aby uzyskać jego pierwotny kształt. W tym celu istniejąca roślinność stawowo-bagienna powinna zostać utrzymana w postaci kilkunastu wysepek, pomiędzy którymi istniałaby możliwość pływania łódkami i kajakami.

Od strony południowej terenu będzie znajdował się niewielki leśny parking przeznaczony dla turystów i mieszkańców korzystających z tego terenu.

Łąka na zboczu południowym

Łąka na zboczu południowym, znajdująca się przy drodze w kierunku Starych Jaroszowic, przeznaczona zostanie pod zabudowę. W części północnej tego terenu planuje się utworzenie Wioski Ceramiki – ośrodka poświęconego bolesławieckiej ceramice.

W środkowej jej części proponuje się lokalizację salonu wystawienniczego ceramiki bolesławieckiej – parterowego budynku na planie kwadratu (o boku około 24 m), krytego dachem kopertowym. Po prawej stronie salonu zbudowany będzie piec do wypalania ceramiki. Obok salonu, również po prawej jego stronie, planuje się wybudowanie obiektu gastronomicznego – parterowego, krytego dachem czterospadowym. W pobliżu tego obiektu będzie się znajdował parking dla około 20 pojazdów. Pozostałe stanowiska parkingowe mogą znaleźć się w zatokach wzdłuż projektowanej ulicy.

Po lewej stronie salonu wystawienniczego zaprojektowano zespół domków sezonowych typu bungalów. Proponuje się ustawienie w układzie szeregowym 10 domków zbudowanych w lekkiej konstrukcji drewnianej, parterowych, krytych również dachami czterospadowymi.

Pozostała, południowa część łąki mogłaby być przeznaczona pod zabudowę mieszkaniową niską – indywidualną. Teren ten można by podzielić na działki w układzie szeregowym, a także na pojedyncze działki pod budynki wolno stojące.

Podsumowanie i wnioski

Przedstawione opracowanie projektowe jest przykładem rewitalizacji terenów powojkowych dla celów rekreacyjno-wypoczynkowych. Koncepcja powstała dzięki współpracy gminy miejskiej Bolesławiec z Wydziałem Inżynierii Kształtowania Środowiska i Geodezji Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu. Zakładała ona przywrócenie miastu zdegradowanego terenu wypoczynkowego, jakim był Las Miejski, na podstawie Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 w dziedzinie rewitalizacji obszarów przemysłowych i powojkowych.

Teren opracowania jest terenem leśnym należącym do miasta. Wiele dużych miast i tych średniej wielkości posiada w swych obszarach administracyjnych tereny leśne. Mogłyby one być przekształcone na parki leśne bądź przywrócone do pełnienia tej funkcji, którą utraciły w wyniku wieloletnich zaniedbań. Parki leśne stanowią dla miasta i jego mieszkańców nieoceniony potencjał przyrodniczy. Umożliwiają kontakt z naturalnym siedliskiem roślin i zwierząt praktycznie na co dzień. W połączeniu z odpowiednimi dla takiego miejsca formami rekreacji i kulturą spędzania czasu wolnego ma to bardzo korzystny wpływ na rozwój psychofizyczny mieszkańców miast.

Przedstawiona koncepcja wychodzi naprzeciw tym potrzebom. Poprzez ochronę dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego sprawia, że niegdysiejszy park leśny o nazwie Las Miejski w Bolesławcu może powoli odzyskiwać swoją dawną świetność i ponownie służyć swoimi walorami obecnemu i przyszłym pokoleniom bolesławian oraz turystom.

Literatura

- BOBER A., 2003. Bolesławiec na dawnych pocztówkach. Moniatowicz Foto Studio, Jelenia Góra.
- BOLESŁAWIEC. Zarys monografii miasta. 2001. Red. T. Bugaj, K. Matwijowski. DTSK Silesia, Wrocław.
- KONDRACKI J., 2000. Geografia regionalna Polski. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa.
- MAŁACHOWICZ E., 2007. Konserwacja i rewaloryzacja architektury w środowisku kulturowym. Wyd. Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
- OLCZAK M., MONIATOWICZ J., 2000. Bolesławiec. Przewodnik historyczny. Moniatowicz Foto Studio, Jelenia Góra.
- SŁOWNIK Geografii Turystycznej Sudetów. T. 7. Pogórze Kaczawskie. 2002. Red. M. Staffa. I-BiS, Wrocław.
- UCHWAŁA Nr VI/43/07 Rady Miasta Bolesławiec z dnia 14 marca 2007 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Bolesławiec.

RESTORING THE MUNICIPAL RECREATION AREAS ON THE EXAMPLE OF THE TOWN FOREST IN BOLESŁAWIEC

Summary. In the recent years still more attempts have been observed of revalorization of natural as well as architectural and natural complexes. Revalorization of palace and park complexes, town parks, restoring of degraded areas of nature and relax through introduction among others service and recreation functions today become not only a need of revitalization or making esthetic the space but also a necessity to face a rising demand for new and attractive public zones. Into these actions inscribes itself an attempt to reconstruct an area for recreation and relaxation on the territory of the so-called Town Forest in Bolesławiec. In the study there have been discussed needs, abilities, and a manner of proceedings in case of regaining a former splendour.

Key words: Lower Silesia, Bolesławiec, tourism, revalorization

Adres do korespondencji – Corresponding address:

Jacek Burdziński, Instytut Architektury Krajobrazu, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, pl. Grunwaldzki 24 A, 50-375 Wrocław, Poland, e-mail: jacek.burdzinski@up.wroc.pl

Zaakceptowano do druku – Accepted for print:

29.09.2008

Do cytowania – For citation:

*Burdziński J., Gubański J., 2008. Przywracanie miejskich terenów rekreacyjnych na przykładzie Lasu Miejskiego w Bolesławcu. *Nauka Przyr. Technol.* 2, 4, #32.*